

КЌМАКРАСОНИИ ТИББЌ БА МОДАРОН¹

Муалиф: Захарова Л.- Мутахассиси Раёсати тахлилї маҷмӯй-иқтисодї ва робитаҳои байналмилалии Агентии омомри назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Санаи нашр: Ноябри 2013

Нигоҳубини дуруст ҳангоми ҳомиладорї ва таваллуд барои саломатии ҳам модар ва ҳам кӯдаки вай аҳамияти калон дорад.

Кӯмаки антенаталї (муоинаи то таваллудкунї) аз ҷониби коркунони тахассусии тиббии мохир чихати пайгирии ҳомиладорї ва кам кардани хатарҳо барои модару кӯдак дар давраи ҳомиладорї ва таваллуд зарур мебошад. Дар Тоҷикистон мутахассисони моҳире, ки тарзи кӯмакрасонї дар ҷараёни таваллудро омӯхтаанд, аз духтурон, хоҳарони шафқат, момадояҳо ва фелдшерҳо (дастѐри духтур) иборатанд.

Аз рӯи маълумоти таҳқиқоти тиббию демографии Тоҷикистон (ТТД) дар соли 2012, 79 Ҷоизи модарон ҳадди ақал як бор аз ҷониби мутахассисони моҳири тиббї ҳангоми таваллудҳои охиринашон дар давоми панҷ соли пеш аз таҳқиқот кӯмак гирифтаанд. Вале тибқи маълумоти Вазорати тандурустї шумораи занони ҳомиладор ва таваллудкунанда аз маълумоти расмї 15-20 Ҷоиз зиѐд мебошанд, яъне 30-40 Ҷоизи занони ҳомиланок амалан бидуни ҳар гуна муоинаи антенаталї боқї монда, аз ҷамъи хизматрасониҳои минималї ва ҳаҷми муоинаи тиббї бархӯрдор намегарданд. Ҳамзамон, вобаста ба синну соли модар ҳангоми таваллудкунї, ҷои истиқомат ва дараҷаи маълумоти вай фарқиятҳои куллї мавҷуданд. Дар байни модарони ҷавони вилояти Суғд ва модарони дорои маълумоти миёнаи махсус ва олї нисбати модарони ба дигар гурӯҳҳо тааллуқдошта сатҳи аз ҳама баланди муоинаи давраи то таваллуд ба қайд гирифта шудааст. Инчунин маълум гардид, ки занони 35-сола ва аз он боло, модарони вилояти Хатлон нисбати занони дигар минтақаҳои ҷумҳурї хеле камтар аз хизмати касбии антенаталї истифода бурдаанд.

Нисбати дигар мамлакатҳои, ки чунин таҳқиқотро мегузаронанд, бо муоинаи то таваллудкунї фаро гирифтани занон, яъне ҳиссаи занони

¹ Аз рӯи таҳқиқоти тиббию демографии Тоҷикистон, с. 2012

аз ҷониби ҳайати тиббии таҳассусӣ кӯмакгирифта дар Тоҷикистон (79 фоиз) ба ТТД Озарбайҷон дар соли 2006 (77 фоиз) монанд мебошад, аммо назар ба ТТД Арманистон (с. 2010) ва ТТД Украина дар (с. 2007) (99 фоиз) дар сатҳи хеле пасттар қарор дорад.

Маълумотҳои Вазорати танурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз сифати паст ва ҳаҷми ками муоинаи антенаталӣ ва нигоҳубин шаҳодат медиҳанд: танҳо 70 фоизи занони ҳомиладор машварати то таваллуд мегиранд, ки ин барои таҳқиқоти шумораи минималии занони ҳомиланок ҳадди ақал ба шумор меравад. Масалан, андозагирии мураттаби АД ва гузаронидани муоинаи акушерӣ дар 60-85 фоизи ҳолатҳо муайян намудани гурӯҳи хун 17,2 фоиз ҷой дорад, курси сулфати оҳанро танҳо 51 фоизи пурсидашудагон мегиранд.

Проблемаи таваллудкунӣ дар хона

Солҳои охир дар мамлакат миқдори зиёди ҳолатҳои дар хона таваллуд кардани занон ба проблемаи ҷиддӣ табдил ёфтааст. Тибқи омори расмӣ ҳар сол дар кишвар зиёда аз 200 000 таваллуд ба қайд гирифта мешавад. Нишондиҳандаи мазкур, ки дар солҳои 1990 ва 1995 19,0 ва 19,1 фоизро ташкил меод, мутаносибан дар соли 2000 то 42,1 фоиз зиёд шуд. Дар ҷараёни тадриҷан бештар гардидани вазъи иқтисодӣ дар

мамлакат дар 5 соли охир тамоюли камшавии ин нишондиҳанда ба назар мерасад, ки дар соли 2012 то 10 фоиз коҳиш ёфт.

Проблемаи мазкур барои вилояти Хатлон, ВМКБ ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ, ки дар онҳо вазни қиёсии ҳодисаҳои таваллуд дар хона дар соли 2012² мутаносибан 13 фоиз, 15,7 фоиз ва 23,8 фоизро ташкил медиҳанд, рӯзмарра ба ҳисоб меравад. Дар баъзе ноҳияҳо вазни қиёсии таваллудкунӣ дар хона баъзан аз 52 то 60 фоизро ташкил медиҳад.

Таҳқиқоти анҷомдодаи Бонки умумичаҳонӣ (БУ - с. 2003) нишон доданд, ки дар Тоҷикистон аҳоли аз хизматрасонии таваллудхонаҳо вобаста ба дараҷаи даромадҳои истифода мебаранд: аз оилаҳои камбизоат қариб 42 фоизи занон, аз оилаҳои таъминбудагон 52 фоиз баро кӯмак ба таваллудхонаҳо муроҷиат кардаанд. Зиёда аз 60 000 нафар занон (40 фоиз) дар хона таваллуд мекунанд ва бештар 25 000 чунин таваллудкунӣҳо бе кӯмаки кормандони касбӣ сурат мегирад; 60 фоизи занон дар 6 ҳафтаи баъди таваллуд нигоҳубини ва кӯмаки постнаталӣ (баъди таваллудкунӣ) намегиранд.

Муҳимияти проблемаи мазкур аз он иборат аст, ки аксар вақт таваллуд дар

² Мачмуаи «Солимии аҳоли ва фаъолияти муассисаҳои тандурустӣ дар соли 2012». Душанбе 2013.

хонаҳо дар шароити хатарнок бе расонидани кӯмаки ҳаммонанди кӯмаки тиббии ҳайати аз омодагии махсуси аз рӯи кӯмаки таъҷилии акушерӣ гузашта, сурат мегирад. Дар чунин маврид кӯмакрасонӣ барои таваллуд бе кӯмаки ихтисосӣ сурат гирифта, ба рушли мураккабиҳои акушерӣ оварда мерасонад, яъне ба ҳолатҳои тақозокунандаи кӯмаки таъҷилии статсионари махсусгардонидашуда (кафидани бачадон, пеш аз мӯҳлат кушода гардидани платсаденти дар шакли мӯътадил қарордошта, хунрезии гепотеникӣ дар давраи баъди таваллуд, диспреси чанин ва навзод) мусоидат менамоянд. Дар навбати худ, чунин ҳолатҳо дараҷаи баланди ғавти модару кӯдакро дар мамлакат муайян менамоянд.

Таҳлили ҳолатҳои ғавти модарон нишон дод, ки 45,8 фоизи занон дар давраи баъди таваллуд вафот карданд ва мураккабиҳои акушерӣ доштанд.

Кӯмак расонидан Ҳангоми таваллуд (кӯмакрасонӣ дар вақти таваллуд)

Кӯмакрасонии тахассусии тиббӣ ва ташкил намудани шароитҳои санитарии гигиени мусоид Ҳангоми таваллуд хатари ба вучуд омадани мураккабиҳои сироятиро, ки метавонанд ба ғавт ё бемории саҳти

модар, кӯдак ё ҳарду оварда расонад, кам намояд. Дар Тоҷикистон аксари таваллудҳо (87 фоиз) бо кӯмаки кормандони тиббӣ сурат мегирад ва 77 фоизи таваллудҳо дар муассисаҳои тиббии давлатӣ мегузаранд.

Кӯмакрасонӣ Ҳангоми таваллуд вобаста ба синну соли модар ва ҷои истиқомати он фарқияти зиёд дорад. Ба модарони ҷавони дар шаҳрҳо истиқоматкунанда Ҳангоми таваллуд дар муассисаҳои тиббӣ тавассути ҳайати касбии тиббӣ дар қиёс бо занони калонсоли дар деҳот истиқоматкунанда кӯмак расонида мешавад.

Масалан, дар муқоиса бо 61 фоиз занони 35-сола ва аз он калонтар 80 фоизи таваллуди занони синни 20-сола ва аз онҳо хурд дар муассисаҳои тиббӣ сурат мегирад. Ба Ҳамин монанд 87 фоизи таваллуд дар шаҳрҳо, дар деҳот бошад - 74 фоизи таваллудҳо. дар муассисаҳои давлатӣ сурат гирифтанд, Қариб аз 10 нафар 9 нафар дар вилояти Суғд ва шаҳри Душанбе дар муассисаҳои тиббӣ таваллуд кардаанд, дар ВМКБ ва вилояти Хатлон бошад, 65 фоизи таваллудҳо дар муассисаҳои тиббӣ ба назар мерасанд. Қариб Ҳамаи таваллудҳо (93 фоиз) бо кӯмаки ҳайати касбии тиббӣ сурат гирифтанд. Ҳиссаи таваллудҳо бо кӯмаки кормандони тиббӣ дар НТҶ

ва шаҳри Душанбе мутаносибан аз 80 то 96 фоизро ташкил медиҳанд.

Дарачаи маълумоти модар мустақиман ба эҳтимолияти он ки таваллуд бо кӯмаки кормандони тиббӣ сурат мегирад ва онҳо дар муассисаҳои тиббӣ мегузаранд, вобастааст. Аз даҳ ҳашт адад таваллуди занони дорои маълумоти базавӣ бо кӯмаки мутахассисони салоҳиятноки соҳаи тандурустӣ сурат мегиранд, дар муқоиса бояд зикр кард, ки қариб ҳамаи таваллуди занони маълумоти олидор бо кӯмаки тиббӣ иҷро гардидааст. Қариб аз даҳ ҳафт ҳолатҳои таваллуд дар модарони дорои маълумоти заминавӣ ё камтар аз ин дараҷа дар муассисаҳои тиббӣ сурат мегиранд, аз даҳ нӯҳ нафари занони маълумоти олидор дар муассисаҳои тиббӣ таваллуд мекунанд. Ҳиссаи заноне, ки дар Тоҷикистон ҳангоми таваллуд ба онҳо тавассути ҳайати шахсӣ хизмати касбии тиббӣ расонида шудааст (87 фоиз) ва ҳиссаи занони дар муассисаҳои тиббӣ таваллудкарда (77 фоиз) мебошад. Чунин маълумотҳо дар ТТД Озарбойҷон соли 2008 (мутаносибан 89 ва 78 фоизро ташкил медиҳад³. Тибқи нишондиҳандаҳои ТТД Арманистон дар соли 2002⁴ фарогирии кӯмакраонии тиббӣ ба

³ Аз рӯи таҳқиқоти методию демографии Озарбойҷон, , 2006

⁴ Аз рӯи таҳқиқоти тиббию демографии Арманистон, 2010

занон ҳангоми таваллуд (100 фоиз), инчунин таваллуд дар муассисаҳои тиббӣ (99 фоиз) аст, ки ин назар ба нишондиҳандаи Тоҷикистон хеле баланд аст.

Дар тадқиқоти соли 2005 дар Тоҷикистон гузаронидаи МИКИ (таҳқиқоти мулти-индикаторию кластерӣ) ҳамчунин дар бораи муоинаи тиббии то таваллуд расонидашуда маълумот ҷамъоварӣ гардидааст⁵. Бо вучуди ин дар МИКИ соли 2005 дар бораи таваллудҳои охир нишондиҳандаҳои дар асоси маълумоти дар ҷараёни ду соли охир ҷамъоваришуда ҳисоб карда шуданд, ки ин нисбати пурсишномаи дар соли 2012 анҷомдодаи МИКИ пештар буд. Ҳамин тавр, бо мақсади муқоисаи нишондиҳандаҳои дар байни ду тадқиқот суратгирифта, сатҳи ғавти модарон дар соли 2012 дар асоси маълумоти таваллудҳои охир дар ду соли охир, ки пеш аз тадқиқот ҳам дар МИКИ ва ҳам оид ба Тоҷикистон дар соли 2005 ҳисоб карда шудаанд, иҷро гардидаанд. Натиҷаҳо нишон медиҳанд, ки дар соли 2012 дар Тоҷикистон аксари таваллудҳо (89 фоиз) аз ҷониби кормандони тиббӣ қабул карда шудаанд ва 78 фоизи таваллудҳо дар муассисаҳои тиббӣ сурат гирифтаанд. Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки дараҷаи фарогирӣ бо

⁵ Таҳқиқоти мулти-индикаторӣ кластерӣ, Тоҷикистон, 2005

хизмати тиббӣ ҳангоми таваллуд аз соли 2005 сар карда (83 фоиз дар МИКИ 2005) ва кӯмакрасонӣ ҳангоми таваллуд дар муассисаҳои тиббӣ (62 фоиз дар МИКИ соли 2005) хеле зиёд шудааст. Фарогирии бо кӯмаки то таваллуд (антенаталӣ) дар байни занони 15-49-сола, ки кӯдаки зинла таваллуд кардаанд, дар давоми ду соли охир пеш аз таҳқиқоти соли 2012 (80 фоиз), дар МИКИ 2005 тақрибан ҳамин қадар аст (79 фоиз).

Хулоса

Дар давоми даҳ соли охир қорқард ва татбиқ дар асоси низоми барномаҳои ҳадафноки миллӣ ва соҳавӣ оид ба пешгирӣ ва мубориза бо касалиҳои нисбатан паҳнгардида дар байни занон ва бачагон амалӣ мегардад.

Дар доираи татбиқи Нақшаи стратегии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба саломатии репродуктивӣ дар давраи то соли 2014 дар шаҳру ноҳияҳои мамлакат як қатор чорабиниҳо оид ба пешгирии мураккабиҳои вобаста ба ҳомиладорӣ ва таваллуд, таъмин ва беҳтар намудани муоинаи антенаталӣ, масъалаҳои ғизои занони ҳомила (саплементатсия, мукронутриентҳо), омӯзиши қормандон ва шаҳсон, ки дар раванди таваллуд иштирок менамоянд, инчунин ҷалби аҳли ҷомеа ва ғайра гузаронида шудааст.

Яке аз самтҳои тасбитшуда оид ба таъмини беҳатарии модарон тавсияи дастрасӣ ба кӯмаки таъҷилии акушерӣ дар ҳамаи соҳаҳои тандурустӣ мебошад. Бо мақсади дастрасӣ ба ҳадафи мазкур бо қарори Ҳукумати

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 августи соли 2008 таҳти №370 Нақшаи миллии амали Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба беҳатарии модарон барои давраи то соли 2014 тасдиқ гардидааст.

Ба эътибор нагирифтани муҳимияти проблемаҳои таъмини ҳифзи саломатии модарони ҳар миллат ва мамлакат имконнопазир аст ва сармоягузори имрӯза дар ин самт сармоягузорӣ барои ояндаи ин ё он миллат мебошад.